

Om man ock

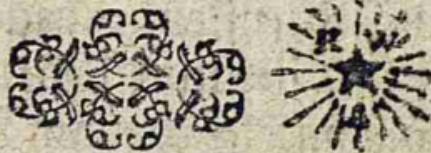
För Året;
Efter vår Frälsares Christi Födelse,
1749.

Eil GöTHEBORG'S Horizont,

Eller 57 grad:s 42 $\frac{2}{3}$ min:s Pole-högd, och 23 tids min:s
Meridian-filnad wester om Upsala Observatorium.

Utgifven

Efter Hans Kongl. Maj:ts nödigste stadgande
Af des Vetenskaps Academie.

STOCKHOLM,

Skrift hos LORENTZ LUDWIG GREFING.
Exemplaret säljes höftat och fuxit för 2 öre Stort.

Sol- och Månen's Förmörkelser.

Af de 5, som i år infalla, blifwa 2:e de
sidsta hos osj på flar himmel synlige.

Den förra skier i Månen, den 12 Decemb.
som i Göteborg först märkes kl. 7:32 min.
om aston. Dels rätta begynnelse blir kl. 7:39.
min. stiger til $4\frac{3}{4}$ tum eller tolfta-delar af Må-
nens twärlinie, på södra brådden, kl. 8:49
min. och slutes kl. 9:58½ min. så at 7 à 8 min.
där-ester, den samma aldeles försvunnit.

Den andra syns i Solen, den 28 Dec. i
nordra delen af Africa och den västra af A-
sien nästan total och ring-formig, men här i
Europa större och mindre, alit ester som Län-
derne åro mer eller mindre söder-ut belägna. I
mår horizont kan (om luften är ren) obser-
veras dels första början kl. 9:0 min. första
tiltagande til $6\frac{3}{5}$ Solens XII delar nedan til,
kl. 10:10 min. och sidsta slutet där-af kl.

11:20 min. allt för middagen.

Underrättelse om Linets Upodlande.

Sin växer i allahanda jord-mon. Grof sand-
jord ger groft och sträft lin: finare sand el-
ler mjet-jord långt och groft; men finare, än
det förra. Sand jord är likväl osäkrast at få up-
på; ty faller en torr sommare in, brännes det bårt
i växten. Hård lera ger kårt; men öfwer måttan
int lin: ler-mylla och smart-mylla, ja ock sådan
vild, som finnes i en del utdikade myror, föder
fram godt lin så väl til sinhet, som längd och myc-
fenhet: och sådan jord-mon är onekeligen den bäste
til lin-säde.

Nigist frö eger med rätta sin pris fram för alt
annat utländskt, det ock de meste och starkeste lin-
säde-idkare försäkra. Men emedan hvar och en hus-
hållare är icke så aldeles förmogen, at han kan åre-
ligen så uii detta Nigista fröet, så kan likväl linets
mestadeles astagande växtelighet någorlunda hid-
pas dymedels, at en Landman låter det hem-wuxna
fröet hvila et, eller flera år, om så tilfalle år, inan,
eller mellan hvar gång det säs. Den åter, som ej
har råb til at göra sådes fröet et eller flera år, kan
göra på följande sätt, som icke så mycket är sämre,

än det förra; nāml. icke trösska ur knäppen om hösten, utan låta honom ligga okrässad til våren, då han skal säs, och i godt förvar för ohyra: tyju längre fröet får ligga i knäpp, ju fullkomligare mögnas det i stalet, och ju tyfare warde det til utsäde: Så måga ock de fara med sitt frö, som tunna sparat öfver ett år.

När sådes tiden kommer, redsles knäppen på nytt (inan han får läggas i winter-läge, måste han ock vara så mycket, som möjeligt är, väl pyntad och renad från all orenlighet och ogräs fröen) på det at det snölt och snäst, som torde vara öfrigt deri, må oldeles komma därifrån: sedan trösses han, och sidst fastes. Men skulle wanannödsvändigt råda öfwer förmöst och stål, så at knäppen vande urträskad om hösten; så bör åtminstone det agtas, at fröet, som kommer att ligga til utsäde, får något linljung med sig, til at tära på, som lis väl wannes bort, när det skul fastas i mullen: ty sälunda kan ock fröet nägorlunda blifwa vid sin godhet både til säde och växt.

Lin-fröet göres reut ifrån ogräs-fröen antingen igenom en wäffsel, eller enkamt giorde sine Lin-frö-säller, eller ock med ett wätskadt linneflä-

de på det sättet, att jag stryker dermed öfver det fastade lin-fröet, hållande på dermed till des, at intet mera frö är igen, som kan tagas til säde; ty lin-fröet fastnar vid det våta klädets båda sidor under öfwer-strykningen, men ogräs-fröen icke, utan blifwa kvara på golfsnet.

Någn och våt våder stadar väl lin-fröet; men gjör likväl ganska mycket til ymnig lin-bårgning: våt-års-fröet är således icke godt til att så; men torr-års-fröet är öfvermåttan dugeligt der-til; Linet åter igen är rått samt. Dersöre måste den, som wil. altid få godt lin, laga så, att han städse har något i förråd af det goda torr-års-fröet, när det frö, som han har fått i år, är wordet skämdt af våta, så at det nästa år är odugligt til säde: och ju längre torr-års-fröet ligger, ju bättre warde det.

Sådes-tiden är i Nordland vid Eriks-måsfotiden. En hushållare måste likväl ge noga agt uppå årets ställning, och huru wida natt frosten ej är til fruktandes, som annars stadar fröet ganska mycket så väl under des målning, som tiltagning i växten: och är detta det wäsentligesta, som bör härvid agtas.

Så wida det är mestedeles lungt om kwallarne
denne tiden, så tiåna de ock båst til at då få lin-
froet. Den yuniga dagg och luufre swalke, som
de hafwa med sig och länder lin-såden til särdeles
nytta i första växten, är en wiktig fördel, som icke
må försummas at nyttias vid utsäningen, som ej
lättast kan ske, när froet fås ut om kwallarne.

Til lin-sådet tiånar allrabåst en läggda, som för
några år tilbakas har warit upplögd och godb, men
så länge legat til grås-wäxt, at gråset har antingen
hunnit til frödigasta växten, som kunde väntas, el-
ler myligast börjat taga af i grås-hörd. Hon ber-
ristas, och piögas om mögeligt år, samme dag, som
froet skal fås, eller alltahögst två dagar förut
harfwas måste hon ock ganska wäl, och der något
ogrås eller ogrås-rötter warda efter harfningens e-
da, skola de sökas up med gråf, och rensas på dit
nogaste bårt, om ej linet skal warva hindrat i sin
växt. Men plögningen bör icke gå diuppare, än
mat jorden är, på det at icke någon död, eller til
växters fort-skynelse odugelig jord må komma til å
vändas up.

Når jorden är fäledes pyntad, måtes landet ej
i wisse syrkantar, hwardera 15 goda steg i längd

och lika många i bredd. Hvar och en sådan syrkant
har et lämpadt och tilaräckligt rumm för en kanna lin-
frö. Det sådda froet måste noga harfwas ned; thju
djupare det kommer ned i jorden, ju bättre lin-grö-
he får egaren.

Skulle något ogrås synas ibland det växande li-
net, så kan det allt rensas der-ur, når linet har hun-
nit til en ottondeles alns högd eller litet mer. In-
tet skadar det att jag sätter eller wältrar mig der-
på; utan der-af växer det sedan långt bättre, än
annars.

Så snart, som de nedersta bladen på lin-strået
hafwa svartnat, är linet moet; men tages det
förr up, så har wäl egaren större nytta af sjelfwa
linet, men knäppen hyser bara odugeligt frö til ut-
säde, dervore måste han lemla så mycket kwart på
landet, som han kan få frö utaf, åtminstone til föl-
jande året.

Når linet är upptaget, och knäppen skal häkla-
af, så brukes dertil lättast en så kallad häkla eller
häckel, likare en up-ned-wänd råsse-kanni, än nä-
gon annan lin-häkla.

Bästa sättet til at röka eller wattna linet är att
läggs det i gropar, som åro fyllda med rågn-watten:

men emedan hvor och en ej kan hafta läglighet till att
gräfva up nödige gropar til rågnets samlelse, så fun-
na gräs- och ler-bottninge in-sjöar också göra ett gan-
sta godt gagn. Sålt och sumpigt eller brunt wat-
ten är aldeles otjänligt; det förra gör sträft, och det
sednare strågt, och grått lin, som icke få lätt
kan få igen sin hvithet på bleket. Härvid mär-
kes, at der fall väderlet faller in, när linet skal-
rotas, då är båst, at linstjälkarne giomas ovan-
nade til nästa vår, eller sommare; då kan det med
särdeles före-del vattnas; th om linet sänkes i sv-
dant vatten, som har redan fått hugg af höst-eller
winter-földen, så varder linet sträft, och stås-wei
skiljes svårlijen ifrå båstan, så at det båsta linet
kan således skämmas, och under redningen gå bårt
ut idel blåer. 14, til det minsta 12 dygn sörjas
til att vattna linet i lagomt varme gräs- och ler-
bottninge sjöar: men skulle en land-man ej ega sida-
ne sjöar på sin egor, så kan han bruka sand-bott-
ninge sjöar dertill, fast icke med så godt gagn, som
de förra: i döse måste desv-utom linet ligga 18, el-
ler 20 dygn. En förståndig hus-hållare ger likväl
agt på vattnets varme eller kallhet, under den
siden linet ligger der-i, ökande eller minskande der-
efter daga-talet.

När

När lin-sträfts inandöme brister igenom et lagomt
til-åminadt brott, och båstan skiljer sig väl ifrå
själken, då hålls det mestedels före, at linet har
legat nog i vattnet.

Sedan det är taget, sätttes det uppå gårdes-går-
dar til at blåsna och torkas. När det har nä-
gorlunda windats der, tages det ned, banden los-
sas, hållorna redas ut med fingren, stegen ställas
såsom dockor eller tält, på marken: eller bredas ut
hållorna tunnt ut efter landet tils det är wordet al-
deles torrt, och kan läggas under tak.

Lin-sebet bör ingalunda säs uppå trådes-åker;
än mindre må en hus-hållare göda der-åt. Dessa
tu sätten hafta följande skador och onyttigheter
med sig:

- 1.) Tages åker-jorden bårt ifrå sådes-bruket till
ett såde, soxi rått mycket mattar henne, och
kan ej igenom aunat, än mycken gödsel föras
till råcta; som icke kommer öfwer-eus med den
försigtighet och onihugsan en Hemmans-bru-
kare bör hafta för sin åkers häfd och sitt hem-
mans upodlelse.
- 2.) Van-brukes gödslen, som borde nyttjas til
något bättre och gagneligare, håfst hon
hjäl-

hjälper icke det ringesta till linets godlef,
utan gör

3.) Linet groft och stråft, och främjar ogräsets
tilväxt, som

4.) Med mycket möda, och ej annars, än med
plockning kan renfas-ut; tager så bårt gan-
ska många dags-werken, som woro nödiga-
re til andra hemmanets tarfwor. Gödslen
skyddar väl lin-såden för sol-heten; men om fro-
et warde väl ned-harhwadt, så kan icke solens
hete någorledes skada linsåden: är således icke
nödigt att göra sig kostnad på det, som kan e-
gas utan kostnad. Men skal trådes åtren med
skada nödwändigt tagas till lin-såden, så kan
dock det någorlunda lindras, om rog säs på
samma stycke om hösten, skolandes der-efter up-
komma en herrlig såd: För den myckta gödslen,
som är där nedlagd, fås likväl nästan in-om ett
års emgång en dubbel nyttja af samma land.

5.) Blifwer grås-wallen, som, efter det i Ånger-
manland brukeliga sättet, endast nyttjas til lin-
såde, liggande orörd och utan bruk, och war-
der således grås-wäxten ofelbart trüungen ti-
minskning, ju längre, ju mer.

Således borde det strängeligen förbiudas at så lin-
frö i yppen åker; utan hvor och en lin-bonde warde
förpligtad, at med det samma, som han plöger up
sina båsta hård-walls-läggdor til lin-såde, och så ta-
ga-up dubbelt så stort land; eller åtminstone lika
stort, af sina moss-lupna och allraofruksamesta än-
ges-land: goda det litet först til såde, helst rog,
och sedan lägga det till grås-wäxt: då förfarenhe-
ten skal warde ett ojävwligt wittne derom, at ett så-
ledes ansadt lin-såde ställer sin styres-mann en mäg-
tig och talrik hovslaps-hjord på benen, och gjör i följe
der-af, at åker-sådet tiltager så i myckenhet, som god-
lef, och hemmanen förbättras synbarligen; i det
stället, at lin-sådet kan annars ej annat, än hindra al-
le dese förr-monter, när det icke slötes rätteligen.

Landet, som linet har wuxit uppå, hand-tåres se-
dan efter såsom jord-monen är till, gödes starkt, och
besäs med såd, samt vändes sedan om efter första
sådet, och säs derpå åter en gång såd: der ester låg-
ges det till grås-wäxt till deß, at gråset derö har kom-
mit till sin frödigasta växt, eller thcfer hafwa börjat
mindskas; då det åter plöges-up till lin-såde, så
som tilsförene år sagdt.